

Eindadvies Fontys Hogescholen

24 oktober 2016

1. Inleiding

De Reviewcommissie (hierna commissie) heeft kennisgenomen van:

- de prestatieafspraken zoals vastgelegd in de beschikking van 3 november 2012,
- de rapportage over het Centre of expertise High Tech Systems & Materials (HTSM) van 29 april 2016,
- de rapportage van Fontys Hogescholen van 19 mei 2016 over voornoemde prestatieafspraken van 3 november 2012 in het jaarverslag 2015,
- de aanvullende informatie van Fontys Hogescholen in de notitie 'Nadere toelichting verantwoording prestatieafspraken' van 1 juli 2016 aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en
- de aanvullende informatie van Fontys Hogescholen na het gesprek van 19 september 2016, d.d. 26 september 2016.

De commissie heeft op 19 september 2016 een gesprek gevoerd met het College van Bestuur van Fontys Hogescholen. Naar aanleiding van vragen van de commissie heeft Fontys Hogescholen de rapportage toegelicht. Tevens heeft de commissie op 25 mei 2016 een gesprek gevoerd met een vertegenwoordiging van het Centre of expertise High Tech Systems & Materials (HTSM).

In dit advies geeft de commissie – op basis van de schriftelijke informatie en het gevoerde gesprek – haar oordeel over de resultaten van bovengenoemde afspraak.

In dit advies komen achtereenvolgens aan de orde:

- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijs en onderzoek (profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie) geformuleerde ambities;
- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijskwaliteit en studiesucces geformuleerde ambities;
- het eindadvies van de commissie aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De commissie merkt op dat zij het voorstel voor de prestatieafspraken van Fontys in 2012 heeft beoordeeld als 'zeer goed'. In 2012 heeft Fontys ambities geformuleerd voor de verplichte indicatoren bij onderwijskwaliteit en studiesucces. Bijlage 1 bevat een overzicht van de realisatie in 2015. In Bijlage 2 vat de commissie haar eerder gegeven oordeel over het Centre of expertise van Fontys samen.

2. Profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

2.1 Profilering onderwijs

Onderwijsdifferentiatie

Als grootste organisatie van hogescholen in het land, met momenteel 29 instituten, biedt Fontys een breed en gevarieerd palet aan opleidingen, bestaande uit Associate degree-opleidingen (Ad's), bachelors en masteropleidingen. Fontys formuleerde in 2012 diverse ambities die hiermee te maken hebben. Daarnaast stelde Fontys recentelijk dat zij zich de komende jaren nog nadrukkelijker wil richten op een passend opleidingstraject voor iedere student.

Een eerste ambitie over differentiatie betrof de ontwikkeling van Ad's. De commissie constateert dat, ondanks deze ambitie, het aantal Ad's tussen 2011 en 2015 per saldo is gedaald van twaalf naar acht, maar in 2015 heeft de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) positief geadviseerd over vijf aanvragen voor nieuwe Ad-opleidingen. Over het aanbod van Ad's voert Fontys overleg met het mbo, omdat Ad's in het kader van leven lang leren veelal een passende (deeltijd-)vervolgstudie vormen voor hun afgestudeerden. Ook al daalt sinds een aantal jaren landelijk het aantal ingeschreven volwassen deeltijdstudenten, Fontys acht dit een belangrijk type onderwijs in haar streven om onderwijs meer vraaggericht te maken en de band met het werkveld te versterken. Fontys heeft een nieuw programma Leven Lang Leren ontwikkeld en de hogeschool neemt deel aan de pilots voor flexibilisering van deeltijdonderwijs. Fontys benadrukt het belang van brede toegankelijkheid en de noodzaak haar onderwijs aan de diversiteit van de studenten aan te passen.

Andere differentiatiedoelstellingen in de prestatieafspraken van Fontys betreffen het ontwikkelen van excellentietrajecten en van verkorte routes voor instromende vwo'ers. Het streven was om de instroom in vwo-routes te doen toenemen van 9% naar 15%. Fontys besteedt in haar recente jaarverslag op diverse plaatsen aandacht aan de diversiteit van de instromende studenten in termen van vooropleiding: mbo- en havo-diplomahouders zijn groeiende groepen van eerstejaarsstudenten en het aandeel vwo'ers neemt af, ondanks de wel twintig verkorte vwo-routes die Fontys Hogescholen inmiddels aanbieden. Die afname past volgens de analyse van de commissie in de landelijke trend van afnemende vwo-instroom in het hbo, zij het dat de afname in Fontys, zo meldt de hogeschool, iets minder snel gaat dan gemiddeld. De landelijke afname betekent echter dat het streven om de vwo-instroom uit te breiden naar 15% niet is gehaald: net als in 2011 was de vwo-instroom in 2015 9% (een jaar eerder 10%). Twaalf opleidingen van Fontys bieden ook voor mbo'ers versnelde routes. Behalve versnelde routes kennen diverse opleidingen van Fontys ook verdiepende of verzwarende opleidingsvarianten (excellentietrajecten); daartoe behoren onder andere schakelprogramma's naar het wetenschappelijk onderwijs.

Wat betreft het kunstonderwijs geeft Fontys gevolg aan het sectorplan 'Focus op toptalent'; zij heeft de verplichting op zich genomen het aantal bachelorstudenten in de sectoren muziek en dans terug te dringen ten gunste van meer plaatsen in de masteropleidingen. Door onverwachte ontwikkelingen, waaronder meer lang studeren, heeft Fontys de beoogde reductie nog niet geheel bereikt, maar ze bevindt zich wel in de landelijk door de kunstsector afgesproken marge van niet meer dan 5% boven de doelstellingen. Bovendien kon Fontys de commissie meedelen dat de afgesproken aantallen in 2016 waren bereikt.

Onderwijsaanbod

Fontys stelt zich in haar prestatieafspraken handhaving van de breedte in haar aanbod ten doel, om daarmee inhoud te geven aan haar regionale functie om hoger onderwijs voor een brede doelgroep toegankelijk te maken. Die regionale functie is de laatste jaren aangescherpt, vooral waar het gaat om aansluiting bij het werkveld. Een speerpunt in Fontys' recente strategische agenda is daarom flexibilisering van het onderwijs, alsmede het prepareren van haar studenten op een leven lang leren. De commissie stelt vast dat deze drijfveren diep verankerd zijn in de strategie van Fontys.

Zoals het aantal Ad-opleidingen daalde van twaalf naar acht, is het aantal bacheloropleidingen in de afgelopen vijf jaar eveneens gedaald, van ruim 90 naar 85; het aantal masteropleidingen bleef nagenoeg constant (23 in 2011 tegenover 22 in 2015). In samenspraak met het werkveld zijn bacheloropleidingen in een aantal gevallen verbreed om de herkenbaarheid te vergroten en om studenten de gelegenheid te bieden hun specialisatie gaandeweg te kiezen.

Ook voor de masteropleidingen is aansluiting op veranderende behoeften in het werkveld het leidende principe. Vanuit deze gedachte werden in 2015 aanvragen ingediend voor drie nieuwe masteropleidingen (waaronder een joint degree in choreografie met Codarts). Daarnaast startte in het studiejaar 2015/16 een onbekostigde masteropleiding (in een joint degree-constructie met diverse andere Nederlandse hogescholen).

Fontys blijft in bijna alle sectoren een breed palet opleidingen aanbieden, zij het met de focus op de sectoren waarin Fontys haar zwaartepunten ontwikkelt.

2.2 Onderzoek en valorisatie

Zwaartepuntvorming

Volgens Fontys' ambities in de prestatieafspraken zouden onderzoek en valorisatie met name moeten bijdragen aan verdere kwaliteitsverbetering van het onderwijs. Concrete ambities voor 2015 uit de prestatieafspraken waren betrokkenheid bij onderzoek voor iedere student, docent en opleiding en een aantekening onderzoekvaardigheden voor iedere docent. Daarnaast was het streven om in alle opleidingen onderzoek- en reflectieerlijnen te bieden en ten minste één lectoraat voor elk instituut. Bij het maken van de prestatieafspraken nam Fontys zich verder profileren met een regionale focus voor in de vier topsectoren, waarin ze al nauw samenwerkte met het regionale bedrijfsleven: High Tech Systems & Materials (HTSM), Life Sciences & Health, Creatieve Industrie en Logistiek. In drie van deze topsectoren participeert Fontys in 2015 inderdaad via diverse expertisecentra. Op het door Fontys geleide Centre of expertise (CoE) HTSM gaat Bijlage 2 in. Eveneens in de technische sector neemt Fontys deel aan het Automotive Center of expertise (ACE), met onder andere de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en de Hogeschool Rotterdam. In de sector Life Sciences & Health is de deelname aan het Expertisecentrum Gezondheidszorg en Technologie (EGT), dat in 2015 werd gelanceerd, prominent. In de sector Logistiek bestaan onder andere zes regionale Kennis DistributieCentra Logistiek. Fontys leidt het KennisDC Logistiek Limburg. Alleen in de sector Creatieve Industrie heeft Fontys geen vooraanstaande verbinding weten te creëren met een CoE of aanverwant instituut.

Buiten deze topsectoren ontwikkelt Fontys 'professionele werkplaatsen': 'Kennisnetwerken', zoals Fontys schrijft, 'waarin hogescholen en/of lectoraten, gemeenten, organisaties en professionals samenwerken aan onderzoek, methodiekontwikkeling en kennisverspreiding. Deze netwerken ontstaan rondom thema's die buiten de focussectoren vallen, maar wel maatschappelijk de aandacht vragen', zoals

in de zorg-, pedagogische en sociale domeinen alsmede in de sport. Regionaal gesproken richten deze activiteiten zich vooral op Brainport rond Eindhoven, Midpoint Brabant en Greenport Venlo/Kennis-As Limburg.

In de onderzoeksactiviteiten vormen de 40 lectoraten van Fontys de spil. De ambitie uit de prestatieafspraken dat elk instituut in 2015 een eigen lectoraat zou hebben is min of meer gerealiseerd, in de zin dat in bijna elk instituut minstens één lector actief is (in enkele andere instituten is men bezig met de benoeming) of dat het instituut in toenemende mate betrokken is bij het onderzoek van een lector in een ander instituut. Iedere docent is in principe na het voor elk van hen verplichte basisoniveau van de Fontys Kwalificaties Onderwijs (FKO) geschoold in niet alleen onderwijs- maar ook onderzoekvaardigheden. In het kader van het professionaliseringsplan bestaan diverse mogelijkheden voor docenten om hun onderzoekvaardigheden verder te vergroten. Aan de studenten biedt Fontys in alle opleidingen onderzoekleerlijnen. In 2015 verwierf Fontys zes projecten uit de RAAK-regeling.

Valorisatie

In haar beschouwing over de relatie tussen onderwijs, onderzoek en de regio stelt Fontys: 'Kennisvalorisatie is het sleutelwoord. Alle opleidingen hebben een sterk beroeps-specifiek profiel en staan in directe verbinding met het regionale bedrijfsleven. Praktijkgericht onderzoek vormt daarbij een onmisbare schakel.' Fontys ziet zichzelf dan ook als een regionale kennis- en innovatiepartner. Faciliteiten op dat gebied zijn onder andere de regionale kennisloketten, waarin vele onderwijsinstellingen van mbo tot en met wo samenwerken en waarin ook Fontys participeert, in Eindhoven (United Brains) en in Venlo (Greenbrains). Het Centrum voor Ondernemerschap (CvO) van Fontys biedt ondernemerschapsonderwijs aan alle studenten van Fontys, in een voor elke afzonderlijke professie passende vorm en context. Verder adviseert het CvO opleidingen over ondernemerschapselementen in hun curricula en heeft het een kennismakelaarsfunctie tussen Fontys-studenten en ervaren ondernemers.

In de prestatieafspraken was een aan dit onderwerp verwante facultatieve indicator opgenomen: 'Alumni en werkveld waarderen Fontys met minstens 7'. Fontys is er echter in de afgelopen jaren van overtuigd geraakt dat bestaande instrumenten om tevredenheid van externe stakeholders te meten geen valide indicatie geven van de eigen prestaties. Zo geeft de hbo-monitor alleen informatie op sectorniveau. Naar alternatieve methoden om dergelijke kennis voor de eigen instituten te verwerven wordt nog gezocht.

2.3 Voortgang ten aanzien van profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

De commissie waardeert de wijze waarop Fontys de flexibilisering met het oog op de relatie met het werkveld tot in de kern van haar strategie heeft doorgevoerd. Bij zwaartepuntvorming staat sinds de prestatieafspraken de regionale focus op topsectoren Life Sciences & Health, High Tech Systems & Materials (inclusief Automotive), Logistiek en Creatieve Industrie centraal. Met uitzondering van die laatste neemt Fontys deel aan Centres of expertise—ze is penvoerder van CoE HTSM—en andere expertisenetwerken in de regio. Alle opleidingen hebben een lector of zijn in toenemende mate verbonden met het onderzoek van een lector. Verbinding met het regionale werkveld is een thema dat in de onderwijs-, onderzoek- en valorisatieactiviteiten van Fontys steeds terugkeert, zoals ze in 2012 ambieerde.

De commissie stelt vast dat een flink aantal, maar niet alle ambities uit 2012 zijn gerealiseerd. Waar Fontys haar ambities niet heeft verwezenlijkt, gaat ze deels mee in landelijke trends (zoals de daling van vwo-instroom), deels heeft de hogeschool in de tussentijd andere strategische keuzes gemaakt (zoals de toegenomen nadruk op toegankelijkheid en passend onderwijs vanwege de diversiteit aan studenten).

3. Onderwijskwaliteit en studiesucces

3.1 Kwaliteit en excellentie

Fontys rapporteert ten aanzien van onderwijskwaliteit en excellentie de volgende resultaten. De ambitie van Fontys om de studietevredenheid van studenten in het algemeen te doen stijgen van 3,67 naar 3,75 is ruimschoots gerealiseerd. De Nationale Studenten Enquête (NSE) van 2015 kwam uit op een waarde van 3,83. Als facultatieve indicator uit haar Kwaliteitsagenda die de kern van de prestatieafspraken uitmaakte, wenste Fontys te bereiken dat iedere docent door de studenten met een rapportcijfer 7 of meer beoordeeld zou worden. Ook die doelstelling heeft Fontys als gemiddelde ruim bereikt.

Fontys rapporteert over diverse maatregelen die zij heeft genomen met het oog op de verhoging van de onderwijskwaliteit. De commissie wees in paragraaf 2.1 reeds op het aanbod aan verkorte en verzwaarde trajecten voor excellente studenten. Fontys vat haar kwaliteitsbelofte aan studenten met betrekking tot studeerbaarheid samen in de 'Fontys High Five'. Fontys monitort de voortgang en constateert op basis van de NSE-analyse dat op de meeste punten de tevredenheid van studenten hierover is toegenomen. Op punten waarover studenten minder tevreden zijn, reageert Fontys adequaat; zo werd in 2015 een speciale app ontwikkeld waarmee studenten de meest relevante informatie, waaronder studieresultaten, snel kunnen verkrijgen.

De commissie constateert dat de maatregelen van Fontys om haar onderwijs meer te structureren en meer studeerbaar te maken effectief zijn geweest en dat ze leiden tot een grotere mate van tevredenheid onder studenten met hun studiesituatie en met hun docenten.

Conclusie

De commissie concludeert dat Fontys haar ambitie met betrekking tot studenttevredenheid heeft gerealiseerd, en beoordeelt de resultaten op het onderdeel onderwijskwaliteit en excellentie als positief.

3.2 Studiesucces

Fontys rapporteert met betrekking tot studiesucces de volgende resultaten. De uitval gedurende het eerste jaar steeg over de jaren licht en nam stapsgewijs toe van 28,1% naar 29%, waar beperking tot 25% het doel was. Switch naar andere opleidingen in de instelling daalde marginaal van 9,1% naar 9%, terwijl volgens de prestatieafspraken switch had mogen stijgen tot maximaal 15%. Voor het rendement van herinschrijvers bij dezelfde instelling na C+1 (nominale studietijd + een jaar) had Fontys zich de zeer hoge ambitie gesteld van succes voor 85% van alle studenten. In realiteit daalde het rendement echter geleidelijk van 65,2% naar 61%. Fontys tekent daarbij aan dat het rendement in haar instituten zich gunstiger ontwikkelt dan de landelijke trend, met name voor instromende mbo'ers en havisten.

Fontys rapporteert over diverse maatregelen die zij heeft genomen met het oog op de verbetering van het studiesucces. Fontys heeft er de afgelopen jaren hard aan gewerkt om studenten binnen haar 29 instituten op de juiste plaats te krijgen door twee elementen die zij via de prestatieafspraken wilde versnellen: intakeprocedures (met name de studiekeuzecheck) en het 'switch & match' programma. In de afgelopen jaren heeft Fontys methoden ontwikkeld voor studiekeuzechecks aan het begin van de studie aan de hand van een digitale vragenlijst gericht op kennisniveau, studiehouding en beroepsprofiel als kern, maar ook met gesprekken. De studiekeuzecheck is in 2015 positief geëvalueerd en het gebruik van het instrument zal verder evolueren: Fontys merkte bijvoorbeeld dat opleidingen ondanks uitkomsten van de studiecheck terughoudend waren met negatieve adviezen. Door de aangetoonde voorspellende waarde en die positieve ervaringen is er voor de door Fontys ontwikkelde studiekeuzecheck veel belangstelling uit andere hogescholen.

De studieloopbaanbegeleiding in het eerste jaar krijgt onder andere gestalte in het 'switch & match' programma voor studenten die toch nog twijfelen over hun studiekeuze of die tegen studie- of opleidingsproblemen aanlopen. Redenerend vanuit haar doelstelling van brede toegankelijkheid, biedt Fontys studenten liever een kans dan te veel studenten 'aan de poort' niet toe te laten. De mogelijkheid om switch naar Ad's aan te bieden is een van de redenen waarom Fontys nu versterkt inzet op het ontwikkelen van Ad's.

Fontys merkt op dat er in uitval en switch opmerkelijke verschillen tussen opleidingen bestaan; verklaringen voor die verschillen zijn naar haar oordeel divers en afhankelijk van de opleiding en de studenten. Ook de mogelijkheden voor aanpak van uitval en switch zijn divers. Ze hangen af van de reden voor de studieproblemen (bijvoorbeeld voortkomend uit tekortschietend kennisniveau of gebrekkig beroepsperspectief). Fontys ziet landelijke trends als belangrijkste redenen voor de tegenvallende rendementsontwikkeling: de hogere eisen aan de leeruitkomsten en vooral de grotere onderzoekgerichtheid van de curricula, terwijl de inkomende studenten in hun vooropleidingen – volgens Fontys meer dan voorheen vanuit het mbo en havo – juist steeds minder op die vaardigheden worden voorbereid. Speciaal voor de mbo'ers geldt dat de kwetsbaarheid is toegenomen, onder meer door het verkorten van de mbo-opleidingsduur naar drie jaar. Om de aansluiting en de voorbereiding op een hbo-opleiding te verbeteren heeft Fontys de samenwerking met mbo-instellingen in de regio geïntensiveerd. Daartoe is onder meer een convenant met ROC's in de regio afgesloten, en is de terugkoppeling van rendementsgegevens verbeterd. De inspanningen van Fontys in de eerste fase van de opleiding leiden ertoe dat studenten hun propedeuse gemiddeld genomen sneller halen. Tegelijkertijd constateert Fontys dat de gemiddelde verblijfsduur van afstuderenden in de afgelopen jaren is toegenomen. Het is volgens Fontys nog te vroeg om te concluderen dat de recente maatregelen op termijn ook een gunstig effect zullen hebben op de ontwikkeling van het bachelorrendement.

De commissie constateert met betrekking tot zowel uitval als switch dat de realisatie in 2015 weinig afwijkt van de uitgangspositie in 2011. Voor switch betekent het dat de ambitie uit de prestatieafspraken behaald is, voor uitval juist niet. De commissie neemt daarnaast waar dat een uitval van 29% vrij gemiddeld is in vergelijking met zeven andere grote en brede hogescholen. Zij stelt vast dat in het studiejaar 2014/15 ruim honderd studenten deelnamen aan de georganiseerde switch-events en workshops, terwijl Fontys aan het einde van het eerste jaar bijna 2200 negatieve bindende studieadviezen heeft moeten geven. De commissie concludeert daaruit dat Fontys' inzet om de studeerbaarheid van haar programma's te vergroten, weergegeven in de 'Fontys

High Five', blijkbaar niet genoeg kan bijdragen aan het bereiken van de ambities voor uitval en switch.

De commissie stelt vast dat de ambitie voor rendement niet is behaald, en dat de in 2015 bereikte waarde ver verwijderd ligt van de streefwaarde. Het verschil tussen ambitie en realisatie bedraagt 24 procentpunten, wat het grootste verschil is van alle hogescholen. De commissie waardeert dat Fontys haar hoge ambitie handhaaft, maar in tegenstelling tot de tijd van haar Kwaliteitsagenda het streefgetal van 85% nu vooral ziet als interne aansporing om het gesprek tussen docenten en instellingsleiding over onderwijskwaliteit gaande te houden. De commissie is van mening dat deze hoge ambitie het risico met zich meebrengt dat ze demotiverend kan werken; tijdens de audit voor de instellingstoets kwaliteitszorg door de NVAO is hierop gewezen.

De commissie heeft de volgende overwegingen ten aanzien van de bovenstaande factoren. De commissie constateert over de volle breedte van het hbo een spanningsveld tussen toegankelijkheid, kwaliteit en studiesucces. Dit speelt het sterkst bij de hogescholen die een zeer diverse studentenpopulatie hebben. De commissie tekent daarbij aan dat vanuit het hbo bij het maken van de prestatieafspraken al expliciet aandacht voor dit zogeheten hbo-trilemma is gevraagd. De commissie onderkent dat de impact van de verhoogde kwaliteitseisen moeilijker bleek in te schatten dan gedacht; veel hogescholen hebben hun ambities bij studiesucces niet kunnen realiseren. Daar komt bij dat een aantal instellingen op onderdelen last heeft gehad van vertraagde wet- en regelgeving. De commissie heeft deze voor het hbo generieke factoren die de resultaten op het gebied van studiesucces beïnvloeden hebben, meegenomen in haar overwegingen.

Voor wat betreft de instroom constateert de commissie dat het aandeel mbo'ers in de instroom van Fontys over de afgelopen jaren min of meer constant is gebleven (rond 25%) en ten opzichte van vergelijkbare andere grote brede hogescholen onder het gemiddelde ligt (rond 30%), terwijl het aandeel studenten met niet-westerse achtergrond rond 10% ligt, wat ongeveer gemiddeld is voor grote brede hogescholen buiten de Randstad. Het aandeel vwo-instromers (nog geen 8%) ligt bij Fontys echter iets onder het gemiddelde van vergelijkbare hogescholen (ruim 8%). De commissie constateert dat er per saldo geen indicaties zijn dat bij Fontys sterkere of additionele neerwaartse effecten van het bovengenoemde spanningsveld op het studiesucces verwacht mogen worden dan bij vergelijkbare hogescholen.

De commissie constateert verder dat van de vergelijkbare hogescholen er twee een hoger rendement (65-70%) bereiken dan Fontys en twee lager uitkomen (rond 55%); de overige drie vertonen evenals Fontys ongeveer 60% rendement. Naast dit vrij gemiddelde rendement bereikt Fontys eveneens vrij gemiddelde waarden voor uitval; vergeleken met andere grote en brede hogescholen is de switch binnen Fontys aan de lage kant. De ontwikkeling van deze statistieken met betrekking tot studiesucces verloopt gelijkmatig en vertoont geen trendbreuk in recente jaren.

Conclusie

De commissie concludeert dat de ambities ten aanzien van het bachelorrendement en de uitval niet zijn gerealiseerd, die ten aanzien van switch wel. De commissie beoordeelt, alles overwegende en na toelichting door de instelling, de resultaten ten aanzien van het aspect studiesucces als negatief.

3.3 Maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten

Fontys rapporteert over maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten de volgende resultaten.

Fontys beoogde het aandeel docenten met een master- of doctorsgraad te doen toenemen van 65% tot 80%. Dat is met 79% eind 2015 vrijwel gerealiseerd.

De indicator voor indirecte kosten beoogde Fontys constant te houden op een ratio OP/OOP van 1,7: ze realiseert echter een gunstiger verhouding van 1,96.

Voor wat betreft de onderwijsintensiteit behaalt Fontys bij 6% van de opleidingen in eerste instantie niet de afgesproken twaalf contacturen per week.

Als facultatieve indicator ten aanzien van de docenten en andere medewerkers had Fontys gesteld dat zij, net als studenten, tevreden zouden behoren te zijn met hun werkomstandigheden: een waardering met minstens een 7 werd nagestreefd. In 2015 bleek de medewerkerstevredenheid te liggen op 7,2, dus boven de streefwaarde. De docentprofessionalisering neemt Fontys, ook buiten de master- en doctorsgraden om, zeer serieus. Haar jaarverslag vermeldt diverse voorbeelden, waaronder de Fontys Kwalificatie Onderwijs (FKO), een op de eigen situatie toegespitste en verrijkte versie van de landelijke basiskwalificatie onderwijs (BKO), met vervolgtrajecten op medior en senior niveau.

Met betrekking tot de onderwijsintensiteit voert Fontys aan dat in 2015 in eerste instantie de norm van twaalf contacturen per week in alle voltijd bacheloropleidingen in het propedeusejaar bij twee (zeer kleine) opleidingen niet werd bereikt, maar in 2016 haalden zij die norm wel. Anderzijds betreft het vier opleidingen, Verpleegkunde, Social Work, Pedagogiek en Leraar Pedagogiek, met een sterke praktijkcomponent in het eerste jaar. In deze studierichtingen stroomt bijna 13% van Fontys' eerstejaars in. Fontys betoogt dat de praktijkbegeleiding in nauwe samenwerking met werkveldpartners in haar optiek van modern, werkveld-gericht en goed onderwijs evenzeer geldt als 'geprogrammeerde studiebegeleiding door een gekwalificeerde begeleider'. In sociaal werk en in de pedagogische opleidingen benadert de contacttijd met docenten de norm in hoge mate (94%). Voor verpleegkunde wordt 85% van de norm gehaald en vindt daarnaast tijdens het werkveldleren intensieve begeleiding plaats in een leerteam en/of zorginnovatieteam, waarin Fontys onder andere studiebegeleidingsuren inbrengt. Fontys argumenteert dat uit evaluaties blijkt dat ook studenten deze opbouw van de studie zeer waarderen.

De commissie stelt vast dat in de prestatieafspraken een andere definitie van de indicator was afgesproken, zonder inbegrip van praktijkbegeleiders. De commissie merkt op dat één andere grote hogeschool een vergelijkbaar argument hanteert ten aanzien van opleidingen in zorg- en onderwijssectoren en dat andere hogescholen met opleidingen in dezelfde sectoren wel aan de minimumeis van onderwijsintensiteit voldoen. De argumentatie van de hogeschool over de betekenis van de 'geprogrammeerde studiebegeleiding door een gekwalificeerde begeleider' heeft de commissie meegenomen in haar beoordeling van het bereikte resultaat. De commissie acht het redelijk dat Fontys de begeleiding door gekwalificeerde begeleiders in nauwe samenwerking met eigen docenten beschouwt als een vergelijkbare vorm van intensivering van het onderwijs.

Conclusie

De commissie concludeert dat Fontys haar ambities met betrekking tot indirecte kosten behaald heeft en die voor onderwijsintensiteit en docentkwaliteit vrijwel behaald heeft. De commissie beoordeelt, alles overziende en na toelichting door de instelling, de resultaten ten aanzien van het aspect maatregelen voor onderwijskwaliteit als positief.

3.4 Aanvullende overwegingen

In aanvulling op bovengenoemde overwegingen wil de commissie wijzen op de volgende factoren. Ten aanzien van het negatief beoordeelde aspect studiesucces had Fontys zich onder leiding van een uitzonderlijk ambitieus bestuur ook uitzonderlijk ambitieuze doelen gesteld. Dat die misschien niet alle volledig haalbaar zouden blijken te zijn, voorzag Fontys al op het moment dat ze haar Kwaliteitsagenda voor de prestatieafspraken indiende. Ook de commissie uitte reeds in haar advies voor de prestatieafspraken in 2012 twijfel over de haalbaarheid ervan: 'De commissie concludeert dat het voorstel krachtige voornemens bevat met betrekking tot onderwijskwaliteit en studiesucces, maar zet vraagtekens bij het realiteitsgehalte van de zeer hoge ambitie ten aanzien van het bachelorrendement.' Het huidige bestuur benadrukt meer de interne, stimulerende functie van het stellen van een hoge rendementsambitie.

De commissie heeft waardering voor de veelomvattende aanpak van de problematiek rond studiesucces in Fontys. Er loopt een Fontys-breed programma 'studiesucces' met programmalijnen als versterking aansluiting vo-hbo, mbo-hbo en overige doelgroepen (onder wie vluchtelingen), switch & match en verkorte vwo-routes. Daarbij valt haar vooral de Fontys Studiekeuzecheck op, die ook voor andere hogescholen als voorbeeld dient. Dit alles wordt ondersteund met eigen onderzoek, *evidence based* op basis van *business intelligence* over opleidingen, hun studenten en de toeleverende scholen. Verder wijst de commissie erop, zoals zowel Fontys als zijzelf hierboven al deden, dat de gerealiseerde waarden voor studiesucces en onderwijskwaliteit zeer goed vergelijkbaar zijn en deels licht positief afsteken bij de uitkomsten van andere grote, brede hogescholen.

Echter, ondanks de constatering dat Fontys in 2015 een redelijk rendement behaalt en in vergelijking met vele andere grote hogescholen ook slechts een geringe achteruitgang in rendement vertoont, heeft de commissie, gezien het grote verschil tussen de zelf geformuleerde ambitie en de realisatie ten aanzien van het aspect studiesucces, onvoldoende argumenten om het oordeel ten aanzien van het aspect studiesucces zoals gegeven in paragraaf 3.2 te wijzigen.

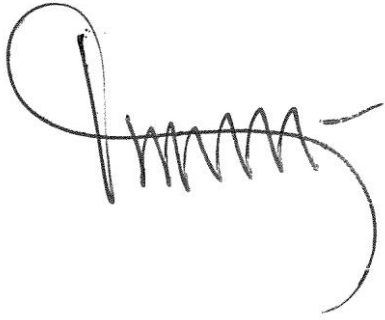
4. Advies aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In verband met het vaststellen van de gevolgen, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van het Besluit experiment prestatiebekostiging (Staatsblad 2012, 534) komt de commissie op grond van de beoordeling van de rapportage van Fontys tot het volgende advies aan de minister van OCW.

De commissie beoordeelt de resultaten ten aanzien van:

1. het aspect onderwijskwaliteit als positief,
2. het aspect studiesucces als negatief, en
3. het aspect maatregelen als positief.

Namens de Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large initial 'F' followed by several loops and a long horizontal stroke.

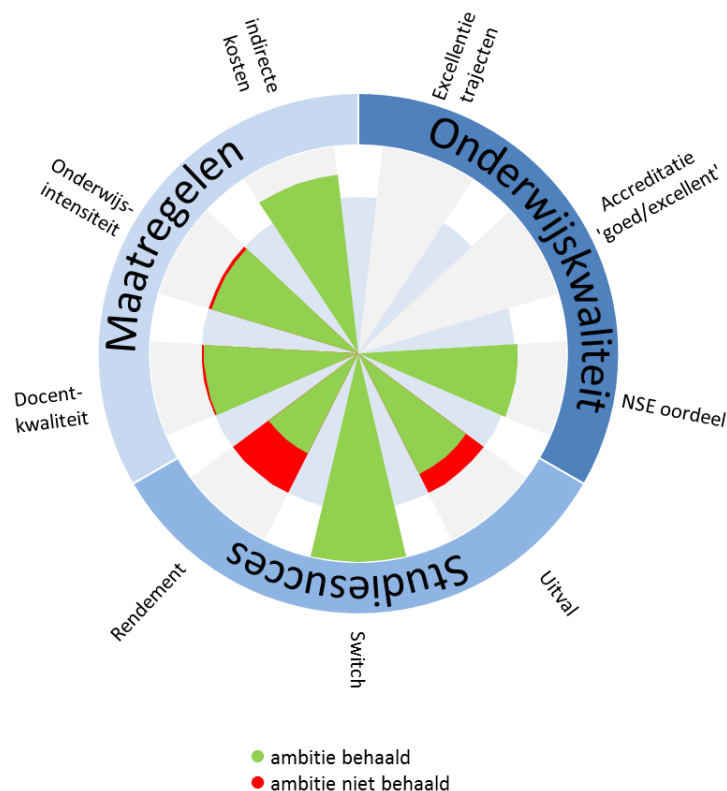
prof. dr. F.A. van Vught, voorzitter

Bijlage 1 Scores verplichte indicatoren onderwijskwaliteit en studiesucces

	nulmeting	ambitie	realisatie 2015
Uitval	28,1	25	29
Switch	9,1	15	9
Bachelorrendement	65,2	85	61
Studentoordeel (NSE)	3,67	3,75	3,83
Docentkwaliteit	65	80	79
Onderwijsintensiteit	0	0	2*
Indirecte kosten; ratio OP/OOP	1,7	1,7	1,96

* Het volgens de strikte definitie gerapporteerde percentage is 6; de 2% heeft betrekking op twee opleidingen Leraar Levensbeschouwing en Godsdienst-Pastoraal Werk.

Ratio realisatie 2015 en ambitie

In bovenstaande figuur wordt de realisatie op de verplichte indicatoren weergegeven in relatie tot de ambitie op die indicatoren. Als de realisatie de ambitie overstijgt is het segment groter dan de binnenste cirkel. Blijft de realisatie achter bij de ambitie dan kleurt het niet behaalde deel van de ambitie rood. Hoe groter het rode gedeelte hoe verder de realisatie relatief van de ambitie verwijderd is gebleven.

Bijlage 2

Voortgang Centre of expertise High Tech Systems & Materials (HTSM)

Overwegingen ten aanzien van de integrale zwaartepuntvorming rond onderwijs en onderzoek

De commissie constateert dat de in 2014 gestelde doelen gedeeltelijk zijn behaald. De ambities ten aanzien van de onderwijsinstroom en het behoud van techniekstudenten zijn waargemaakt en de eerste resultaten op het gebied van praktijkgericht onderzoek zijn geboekt. Waar het echter valorisatie en dienstverlening voor het werkveld en daaruit voortvloeiende beoogde revenuen betreft, zijn nog forse stappen noodzakelijk. Het CoE rapporteert dat de ontwikkeling taaier en trager is dan verwacht. Wel constateert de commissie vooruitgang bij de in 2014 door haar geadviseerde aanscherping van de focus op de meerwaarde voor het bedrijfsleven. Het CoE kan verschillende voorbeelden van onderzoeksprojecten overleggen die bijdragen aan innovaties bij bedrijven en non-profit organisaties. De commissie constateert dat het CoE zich op dit criterium aan het begin van de *valideringsfase*¹ bevindt: keuzes in focus en activiteiten zijn gemaakt, maar de meerwaarde van een deel van deze activiteiten moet zich in de praktijk nog bewijzen. Naar het oordeel van de commissie verlangt dit van het CoE en de hogeschool nadrukkelijk een meer marktgerichte wijze van opereren.

Overwegingen ten aanzien van de cofinanciering en publiek-private(-publieke) samenwerking

De publiek-private samenwerking is nadrukkelijk aan de orde: samenwerking met bedrijven vindt plaats via convenanten en via de programmaraad. De cofinanciering blijft echter achter bij de in 2014 gerapporteerde verwachting waardoor het CoE nog te eenzijdig wordt gedragen door de hogeschool. De businessmodellen rond onderwijs en onderzoek zijn geslaagd en hebben bewezen meerwaarde voor de hogeschool, maar businessmodellen rond zakelijke dienstverlening – ten bate van het werkveld – zijn nog sterk in ontwikkeling. De commissie constateert dat het CoE zich ten aanzien van dit criterium gemiddeld genomen aan het eind van de *ontwikkelfase* bevindt. De commissie acht het noodzakelijk dat de samenwerking wordt geïntensiveerd door het aangaan van lange(re)termijncontracten en dat businessmodellen rondom vraaggerichte activiteiten voor met name het midden- en kleinbedrijf verder worden ontwikkeld.

¹ De commissie maakt gebruik van *het fasenmodel publiek-private samenwerking in het beroepsonderwijs*. In dat model worden vijf fasen van ontwikkeling onderscheiden: 1: Starten; 2: Ontwikkelen; 3: Valideren; 4: Uitbreiden; 5: Onderhouden. Voor meer informatie over dit model: zie www.rcho.nl of www.publiekprivaatsamenwerken.nl.